

ΘΕΜΑ : ΠΟΛΙΤΙΚΗ ΕΡΕΥΝΑΣ

A. ΠΡΟΒΛΗΜΑΤΑ

1. Η ανάπτυξη της οργανωμένης έρευνας στη χώρα μας πέρασε από πολλές φάσεις. Η εικόνα που παρουσιάζει σήμερα διακρίνεται από τα εξής ιδίως χαρακτηριστικά : α) διασπορά των ερευνητικών φορέων σε περισσότερα υπουργεία και αδυναμία συντονισμού τους β) έλλειψη ανεξάρτητων ιδιωτικών ερευνητικών φορέων, γ) ανεπαρκής ή επιλεκτική κάλυψη βασικών ερευνητικών περιοχών, δ) έλλειψη ισορροπίας μεταξύ βασικής και εφαρμοσμένης έρευνας, ε) περιορισμένη κινητικότητα στο προσωπικό, στ) έλλειψη προσαρμογών στα αντικείμενα που καλλιεργούν οι ερευνητικοί φορείς, ζ) αβέβαιη εξασφάλιση των αναγκαίων πόρων για τη λειτουργία τους και περιορισμένη αξιοποίηση των πόρων, και γενικότερα η) υστέρηση ως προς την εξέλιξη των δομών με βάση προηγμένα πρότυπα.

2. Τα παραπάνω χαρακτηριστικά αποτυπώνουν με σαφήνεια τις αδυναμίες και τις δυσλειτουργίες που παρουσιάζει η οργανωμένη έρευνα στη χώρα μας. Τα προβλήματα αυτά ανέδειξε τα τελευταία χρόνια η διάθεση σημαντικών κοινοτικών πόρων για την έρευνα, στο μέτρο που ιδίως οι υπάρχοντες δημόσιοι ερευνητικοί φορείς συναντούν μεγάλες δυσκολίες για την αξιοποίηση των ευκαιριών που προσφέρονται.

3. Άνκαι η έρευνα είναι ελάχιστα αναπτυγμένη στις ιδιωτικές επιχειρήσεις (με εξαίρεση ορισμένες περιπτώσεις στον χώρο των τηλεπικοινωνιών ή των τροφίμων), έντονη είναι η δραστηριότητα ιδιωτικών ερευνητικών μονάδων που λειτουργούν αποκλειστικά με τα κριτήρια της αγοράς και νέμονται σε σημαντικό βαθμό τους πόρους αυτούς. Η ενεργοποίησή τους σε προγράμματα εφαρμοσμένης έρευνας είναι βέβαια καθαυτή ευπρόσδεκτη, διότι συμβάλλει στην ανάπτυξη νέων προϊόντων, εξελιγμένων υπηρεσιών και σύγχρονης τεχνογνωσίας. Η μορφή αυτή οργανωμένης έρευνας συνδέεται όμως και με ανεπιθύμητες εκδηλώσεις. Ενδεικτικά θα μπορούσε

να αναφέρει κανείς την έλλειψη συνέχειας, τη μη διασφάλιση σε σταθερή βάση εξοπλισμού και υποδομών που θα μπορούσαν να χρησιμοποιηθούν και μελλοντικά και την προβληματική, ορισμένες φορές, σχέση πόρων και παραγόμενου έργου.

4. Η οικονομική και κοινωνική ανάπτυξη της χώρας καθώς επίσης και η συμμετοχή της στο σύγχρονο διεθνή καταμερισμό εργασίας επιβάλλει την ενίσχυση της εφαρμοσμένης έρευνας, ιδίως σε περιοχές όπου φαίνεται να διαθέτουμε συγκριτικά πλεονεκτήματα. Η ανάγκη αυτή δεν επιτρέπεται όμως να οδηγήσει στο μαρασμό της βασικής έρευνας. Επιβεβλημένη συνεπώς είναι η αναζήτηση μίας ισορροπίας, υπό τις σύγχρονες συνθήκες, ανάπτυξης τόσο της εφαρμοσμένης όσο και της βασικής έρευνας. Στο πλαίσιο αυτό, η ανάπτυξη της υγιούς «ιδιωτικής» έρευνας επιβάλλεται βέβαια να ενθαρρυνθεί, δεν πρέπει όμως να οδηγήσει στην περιθωριοποίηση της «δημόσιας» έρευνας. Η επίτευξη μιας ευπρόσδεκτης ισορροπίας, υπό συνθήκες ανταγωνισμού, αποτελεί πρωτίστως μέριμνα της πολιτείας και συνιστά βασική παράμετρο για τη χάραξη ερευνητικής πολιτικής .

B. ΚΑΤΕΥΘΥΝΣΕΙΣ

1. Η εκλογίκευση και η βελτίωση του συντονισμού της έρευνας αποτελεί ασφαλώς πρώτη προτεραιότητα. Πρέπει να σημειωθεί από την αρχή ότι προτάσεις που θα οδηγούσαν ουσιαστικά στην ανατροπή του συστήματος που έχει διαμορφωθεί φαίνονται απρόσφορες, γιατί θα δημιουργούσαν μεγάλες αναστατώσεις, και δεν θα συνέβαλαν στη σταδιακή μετεξέλιξη των υπαρχουσών οργανωτικών δομών. Στόχος ενπροκειμένω πρέπει να είναι η διόρθωση των επικαλύψεων στις ερευνητικές δραστηριότητες των επιμέρους φορέων και ο καλύτερος συντονισμός αυτών των δραστηριοτήτων σε εθνικό επίπεδο.

2. Καταλληλότερο όργανο για να επιτελέσει τον στόχο αυτόν φαίνεται να είναι το Εθνικό Γνωμοδοτικό Συμβούλιο Έρευνας της ΓΓΕΤ, υπό την προϋπόθεση ότι θα αναβαθμισθεί λειτουργικά. Ερευνητικοί φορείς που λειτουργούν στο πλαίσιο άλλων Υπουργείων πρέπει να συνεχίσουν να υπάγονται σ' αυτά, μόνον αν συντρέχουν σοβαροί λόγοι. Διαφορετικά, επιβάλλεται να υπαχθούν στην ΓΓΕΤ.

3. Ως προς την «ιδιωτική» έρευνα πρέπει επίσης να ληφθούν μέτρα για την ενίσχυσή της. Παράλληλα, πρέπει να εξετασθεί αν το πλαίσιο που την διέπει θα μπορούσε να εξυπηρετήσει καλύτερα τη διαφάνεια, την παραγωγή επωφελούς κοινωνικά έργου και τη δημιουργία συνθηκών που θα βελτίωναν συνολικά την ερευνητική υποδομή της χώρας.

4. Η καλύτερη οργάνωση της ερευνητικής δραστηριότητας της χώρας συνδέεται ιδίως με τομές στον τρόπο χρηματοδότησης και διοίκησης των πανεπιστημίων, τα οποία αποτελούν στην πραγματικότητα τη βάση του ερευνητικού κορμού. Ακόμη κι αν η έρευνα δεν διεξάγεται μέσα στα πανεπιστήμια, σ' αυτήν εμπλέκονται έμμεσα ή άμεσα πανεπιστημιακοί δάσκαλοι, μεταπτυχιακοί φοιτητές κ.λπ. Στόχος τέτοιων τομών θα είναι η αναβάθμιση της ερευνητικής δραστηριότητας στο χώρο τους και η ενίσχυση των "φωτεινών νησίδων" που πραγματοποιούν έρευνα και ανάπτυξη τεχνολογίας στη χώρα μας με έναν κατάλληλο μηχανισμό χρηματοδότησης και συντονισμού. Στο εγχείρημα αυτό οι κυριότερες δυσκολίες είναι η δημιουργία με ευρηματικότητα σοβαρών και αξιόπιστων ερευνητικών δομών με προοπτική και αντοχή στο χρόνο και η λειτουργική οριοθέτησή τους με τις ερευνητικές δομές που υπάρχουν στο Υπουργείο Ανάπτυξης ή ενδεχομένως και σε άλλα Υπουργεία.

5. Η ΓΓΕΤ μπορεί να αναλάβει το έργο της αναδιανομής των πόρων στη βάση αυτού του προσανατολισμού. Είναι πάντως αναγκαία, ενόψει τούτου, η επανεξέταση της δομής της, εφόσον μάλιστα συμμετέχει σε σημαντικές διαδικασίες της Ευρωπαϊκής Ένωσης (βλ. και παραπάνω Β2).

6. Οι προβληματισμοί που αποτυπώνονται στο κείμενο αυτό διαγράφουν το πλαίσιο της συζήτησης για τη βελτίωση, την εκλογίκευση και, εντέλει, τον εκσυγχρονισμό της έρευνας στη χώρα μας.

Αθήνα, 27 Φεβρουαρίου 1998